

УДК 378.14:81'25 (71)

Катерина Скиба, кандидат психологічних наук, доцент кафедри перекладу
Хмельницького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУТНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

У статті висвітлюються особливості системи професійної підготовки перекладачів в університетах Канади. Розглянуто основні рівні та напрями підготовки перекладачів, вивчено досвід створення нових умов навчання студентів із залученням пристроїв автоматичної обробки даних, проаналізовано навчання перекладачів з урахуванням жанрової спеціалізації професійної діяльності та галузевої специфіки та представлено перспективи запозичення прогресивного досвіду канадських університетів для підготовки фахівців сфери перекладу в Україні.

Ключові слова: підготовка перекладачів, університети Канади, жанрова спеціалізація, напрями підготовки перекладачів.

Лит. 7.

Екатерина Скиба, кандидат психологических наук, доцент кафедры перевода
Хмельницкого национального университета

ОСОБЕННОСТИ И СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ ПЕРЕВОДЧИКОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

В статье освещаются особенности системы профессиональной подготовки переводчиков в университетах Канады. Рассмотрены основные уровни и направления подготовки переводчиков, изучен опыт создания новых условий обучения студентов с привлечением устройств автоматической обработки данных, проанализировано обучение переводчиков с учетом жанровой специализации профессиональной деятельности и отраслевой специфики и представлены перспективы заимствования прогрессивного опыта канадских университетов для подготовки специалистов сферы перевода в Украине.

Ключевые слова: подготовка переводчиков, университеты Канады, жанровая специализация, направления подготовки переводчиков.

Kateryna Skyba, Ph.D (Psychology), Docent of Translation Department
Khmelnitsky National University

PECULIARITIES AND THE ESSENCE OF TRANSLATORS' TRAINING AT THE UNIVERSITIES OF CANADA

The article is devoted to the peculiarities of a system of professional translators' training at the universities of Canada. The main levels of translators' training have been examined; the experience of creating new learning environments for students involving automatic data processing devices has been studied; the translators' training on the basis of genre specialization of translators' profession has been analyzed and the prospects of applying the experience of Canadian universities to train specialists in translation in Ukraine have been defined.

Keywords: translators' training, universities of Canada, genre specialization, tendency of translators' training.

Постановка проблеми та аналіз останніх публікацій. Швидкий розвиток інформаційного суспільства ХХІ століття зумовлює зміни у багатьох сферах життєдіяльності людини і освіта, яка є рушійною силою прогресу людства не є виключенням. Саме тому система вищої освіти сьогодні повинна реагувати на змінні процеси у світі та готувати майбутніх фахівців, які б відповідали запитам сьогодення. У вирі обміну інформацією та інтенсифікації міжнародного та міжкультурного спілкування професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти України посідає визначне місце. Багато, що потрібно зробити, перш ніж викладання перекладу у вишах України

відповідатиме критеріям сучасного світу, оскільки підготовка перекладачів являє собою серйозну педагогічну проблему. На сучасному етапі для того, щоб підготувати конкурентоспроможних фахівців сфери перекладу українські виші повинні звернутись до світового досвіду підготовки перекладачів. У своєму дослідженні ми звертаємо увагу на вивчення досвіду Канади, країни, яка займає провідні позиції у сфері перекладу та підготовки перекладачів.

Дослідження досвіду організації професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти Канади знаходять своє відображення у працях М. Артиш, Д. Блейдз, Ю. Головацької, Ж. Делія, Н. Видишко, Г. Воронки, Л. Карпинської, Н. Мукан, І. Руснака,

Л. Сергєєвої та інших науковців. Вивченням зарубіжного досвіду підготовки саме перекладачів наразі займаються вітчизняні дослідники, що свідчить про позитивні тенденції до запровадження прогресивних методів навчання майбутніх фахівців у сфері перекладу.

Мета статі. Мета нашого дослідження полягає у вивченні особливостей системи професійної підготовки перекладачів у вищих навчальних закладах Канади з метою запровадження прогресивного досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Звернімось до історії перекладознавчої освіти у Канаді. Власне професійна підготовка перекладачів розпочалась у 1934 р. в університеті Оттави, пізніше, у 1943 р., – в університеті Макгілла та у 1951 р., – в університеті Монреаля, де в 1968 р. на лінгвістичному факультеті відкрили першу програму навчання майбутніх перекладачів, яка давала змогу отримати диплом бакалавра. Це була денна форма, навчання на якій тривало три роки. Основу методології навчання перекладу заклала праця Ж. Дарбельне та Ж.-П. Віне “Порівняльна стилістика французької та англійської мов”. У 1970-х роках підготовка перекладачів розвивається в усій країні. Найбільшого розмаху навчання перекладачів набуло в провінціях Квебек та Онтаріо. Зараз тут зосереджено 75% університетів країни, в яких здійснюється професійна підготовка перекладачів. Майже у всіх університетах цих провінцій відкриваються програми з навчання перекладу, розробляються нові навчальні матеріали, пишуться підручники і захищаються дисертації з теорії перекладу [1, 361].

Нині підготовка перекладачів здійснюється в 11 канадських університетах: в Університеті Монреаля, Університеті Оттави, Університеті Конкордія, Університеті Макгілла, Університеті Лаваль, Університеті Йорка, Лаврентійському Університеті, Університеті Квебеку, Університеті Моктон та ін. Вони є основними освітніми установами, де ведеться підготовка за цією спеціальністю, розгортаються багаторівневі навчальні програми. Ліберальний підхід значно переважає в організації перекладацької підготовки у не франкомовних містах Канади. Оскільки там курси є короткими (один-два роки) підготовчими програмами, то, перш ніж вступати, студенти повинні володіти необхідними мовними навичками. Слід зазначити, що канадські університети вважаються провідними у професійній підготовці усних та письмових перекладачів, а також термінологів. Навчання перекладу включає шість рівнів підготовки і відповідно дипломів, які об'єднані у три цикли:

перший цикл навчання дає змогу отримати свідоцтво (certificate), диплом бакалавра першого ступеня (B. A. with minor), а також диплом бакалавра другого ступеня (B. A. with major) або бакалавра-фахівця (B. A. Honours); другий цикл передбачає отримання диплома про вищу освіту (graduate diploma), диплома магістра (Master's degree); третій цикл – отримання докторського ступеня (Ph. D. degree) [2].

Згідно з офіційними статистичними даними Канади, кількість перекладачів щорічно зростає. В цьому контексті, варто відзначити, що зайнятість дипломованих перекладачів становить майже 100%. На ринку праці все більшим попитом користуються саме дипломовані перекладачі. Проте, як наголошується в доповіді Галузевого комітету перекладацької індустрії Канади, фахівці-перекладачі з університетськими дипломами ще не можуть повністю забезпечити потребу в даному виді діяльності. Підвищений попит з боку підприємців на дипломованих перекладачів показує наскільки зріс в суспільстві рівень розуміння того, що в перекладі необхідний професіоналізм, що переклад – це не просто механічне повторення того, що було вже сказано або написаного, а складний процес міжмовного посередництва, який вимагає ґрунтовної професійної підготовки. Такий стан речей ставить перед університетами нові завдання з підготовки кваліфікованих кадрів у галузі перекладу [3]. Сьогодні навчальні плани підготовки перекладачів поєднують загальні і спеціальні дисципліни. Великою заслугою канадських викладачів є раціональна спеціалізація в навчанні перекладачів. Так, навчальна програма підготовки фахівця в галузі перекладу поряд з блоком обов'язкових дисциплін передбачає блок дисциплін спеціалізованих, що включає в себе такі жанрово-тематичні різновиди перекладацької діяльності, як комерційний переклад, біологічний, соціологічний, медичний, юридичний і художній. В університеті Монреаля, де навчання перекладу ведеться в даний час на факультеті мистецтв, є спеціалізовані курси перекладу (науковий і технічний, комерційний і економічний, юридичний і адміністративний, медичний і фармакологічний, а також художній переклад, переклад в кінематографі, переклад у сфері інформації), які поєднуються з курсами вивчення окремих підмовних систем (мова торгівлі та економіки, мова права і спілкування, мова медицини та фармакології тощо). Таким чином, навчання у вищих навчальних закладах Канади спрямоване на формування та розвиток перекладацької компетенції, якою повинні володіти перекладачі, щоб займатися своєю професійною діяльністю на

найвищому рівні, і яка відповідає типу знань і умінь, які повинні бути включені до навчальної програми. Це означає, що компетенція перекладача спрямована на задоволення професійних і ринкових потреб. Перекладацька компетенція є багатогранною і складається з різноманітних компонентів. Реальний процес перекладу передбачає володіння перекладачем когнітивними, соціальними та текстуальними навичками та доступ до необхідних резервів у області лінгвістики, культури та загальних знань.

Важливою особливістю перекладачів та їх професійної підготовки у Канаді є жанрова спеціалізація. Нині тут виділяють чотири перекладацькі спеціальності: письмовий перекладач, перекладач конференцій, судовий перекладач, термінолог. Як відомо, письмовий перекладач – це фахівець в галузі письмової комунікації, який перетворює текст однією мовою на текст іншою. Усний перекладач – це фахівець у галузі усної комунікації, який здійснює синхронний або послідовний переклад на конференціях, зустрічах тощо. Фахова підготовка усних перекладачів здійснюється лише на рівні магістерських програм. У Канаді галузева спеціалізація перекладачів починається в рамках першого циклу навчання, тобто підготовка бакалаврів, і потім закріплюється протягом усієї професійної діяльності. Судовий перекладач – це спеціаліст у галузі усної комунікації, який здійснює переклад на судових засіданнях. Термінолог – це фахівець у сфері комунікації, який розробляє термінологію для певної галузі діяльності, складає переліки термінів досліджуваної галузі, дає їм визначення, знаходить еквіваленти в іншій мові, визначає норми вживання термінів у професійній діяльності. Поряд з двома категоріями усних перекладачів у Канаді виділяють ще одну – перекладач спільнот. Це професійні перекладачі, які забезпечують усну комунікацію в умовах, коли в контакті з'являється одна з офіційних мов Канади та іноземні мови або мови національних меншин населення країни. Ця категорія перекладачів виникла внаслідок імміграційної політики Канади та в останні роки їх кількість постійно зростає. У рамках цих головних спеціалізацій виділяються вузькі тематичні галузі, зокрема, якщо це письмовий переклад, то тут виокремлюють художній, медичний, економічний та ін. [4].

Отже, розглянувши особливості підготовки перекладачів, ми цілком підтримуємо думку, що жанрова спеціалізація в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери перекладу у вищій школі Канади є важливим і позитивним аспектом, якого ми не знаходимо у вітчизняній

системі підготовки. Переклад – це складний вид розумової діяльності і, незважаючи на загальні вимоги до професії перекладача, існують ряд умінь, які є особливими як для письмового, так і для усного перекладачів. Високого результату у формуванні вмінь перекладача можна досягнути, вважаємо, розділяючи ці дві галузі спеціалізації у процесі фахової підготовки, оскільки це дає можливість досягнути більшої ефективності навчання і, як наслідок, високого професійного рівня у практичній діяльності. Велику роль у професійній діяльності перекладачів в країні та вдосконаленні їх підготовки відіграють професійні об'єднання перекладачів [5].

Жанрова спеціалізація чітко проявляється не лише у навчанні, але і в колі професійних перекладачів. Перелік галузей, до яких відносять себе ті чи інші професійні перекладачі, які перебували у Колегії офіційно визнаних перекладачів Квебека, утвореної за “жанровим” принципом, демонструє вельми цікаву картину. Весь “ринок” праці перекладачів розділений на наступні сфери суспільно-економічної діяльності: 1) мистецтво і література; 2) комунікація; 3) економіка, політика, управління; 4) право; 5) техніка і промисловість; 6) гуманітарні науки; 7) туризм і розваги. Зрозуміло, що кожна з цих галузей підрозділяється на ще більш дрібні. Так, галузь “право” включає в себе такі тематичні підгалузі, як комерційне право, кримінальне право, іммігрантське право, міжнародне право, конституційне право, нотаріат, трудове право. Всього в переліку названо близько 200 тематичних галузей, до яких зараховують себе професійні перекладачі Квебека [6].

Таким чином, канадські педагоги і теоретики перекладу давно відповіли на питання, яке нерідко виникає в Україні і в інших країнах, коли мова йде про навчання перекладача: краще готувати перекладача широкого профілю, що володіє фундаментальною лінгвістичною підготовкою, загальнокультурними знаннями і має уявлення про методологію перекладацької діяльності, але незнайомого зі специфікою мовної комунікації в конкретній соціально-економічній сфері, або ж формувати перекладачів з фахівців самих різних професій, навчаючи їх іноземних мов? У першому випадку в наявності недостатність спеціальних знань, а в другому – немінуча порівняно слабка мовна і перекладацька підготовка. У Канаді галузева спеціалізація перекладачів починається вже в рамках першого циклу університетського навчання (підготовка бакалаврів) і потім закріплюється протягом усієї професійної діяльності, завдяки участі перекладачів у роботі численних галузевих перекладацьких асоціацій.

Інакше кажучи, в Канаді в галузі підготовки перекладачів немає видимого розриву між навчальними програмами і запитами ринку праці. Однак не слід забувати, що переклад в Канаді на відміну від багатьох інших країн, у тому числі і України, значною мірою є діяльністю внутрішньодержавною, а не міжнародною. Він обумовлений внутрішньою мовною обстановкою – французько-англійською двомовністю. Тому переважна більшість перекладачів працює саме з цими двома мовами. У таких умовах спеціалізація перекладачів цілком закономірна і досить легко досяжна.

Окрім чіткої спеціалізації цікавою формою підготовки професійних перекладачів в деяких університетах (університет Оттави і університет “Конкордія” в Монреалі), яка дещо нагадує систему підготовки інженерів в радянський період (чергування навчання у виші та практика на заводі), є програма, що носить назву “сумішеного навчання” (program cooperative), коли навчання чергується з практичною роботою.

Іншим важливим здобутком канадських університетів є створення нових умов праці із залученням пристроїв автоматичної обробки даних (термінологічні бази даних, інструментальні системи, автоматизованій машинний переклад, програмне забезпечення для інформаційних досліджень та ін.), які, в той же час, кардинально змінюють умови і засоби досягнення продуктивності перекладачів, а також способи спілкування із замовниками, трансформуючи традиційні функції перекладачів-фрілансерів та вимоги до них. Обов’язковим у процесі навчання перекладачів є спрямованість на розвиток навичок роботи з комп’ютером у фактичній роботі. Адже дуже важливо, щоб сьогодні перекладач міг використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. У цьому відношенні, незамінними є курси з автоматизованого перекладу (систем допомоги перекладачам) та оперування термінологією. Навчання відбувається також із використанням “САТТР” (Computer Aided Translator Training Platform) – платформою комп’ютеризованої підготовки перекладачів. Це система управління навчанням, яка особливо підходить для підготовки письмових та усних перекладачів та навчання письма. Дана платформа складається з двох модулів: системи модульного дистанційного управління навчанням і мовного сервера. З її допомогою викладачі можуть легко керувати перекладацькими курсами через Інтернет, створювати ресурси та ділитися ними з усіма кафедрами, університетами та співтовариствами. Викладачі також можуть розмішувати домашнє завдання з перекладу, усні

та письмові завдання в режимі онлайн. Таким чином викладачі можуть відслідковувати навчальний процес студентів, розмішувати та керувати навчальними матеріалами і використовувати інструменти аналізу для вивчення бази перекладів студентів, створеної із усіх завдань, для вдосконалення викладання перекладу та проведення перекладацьких досліджень [7].

Канада вважається країною, де найкраще налагоджена організація діяльності професійних перекладачів. Найважливішим завданням професійних об’єднань та асоціацій є присвоєння перекладачам і термінологам статусу сертифікованих. Вони включають в себе комітети з підготовки та професійного розвитку, які проводять оцінку діючих навчальних програм майбутніх перекладачів та дають рекомендації університетам щодо їх вдосконалення. Також вони організовують спеціальні семінари для викладачів на різноманітні теми, де останні отримують інформацію про нові вимоги та методи навчання перекладу. Тісна співпраця професійних об’єднань з університетами полягає у забезпеченні проходження практики студентам. Деякі організації проводять різні опитування та дослідження, які дають можливість проаналізувати сучасний стан перекладацької діяльності та визначити подальші перспективи її розвитку. Не менш важливим аспектом діяльності професійних об’єднань є проведення курсів професійного розвитку та вдосконалення. Цікавим фактом є те, що в документах перекладацьких об’єднань широко використовується економічна термінологія. Це зайвий раз підкреслює, що в Канаді перекладацька діяльність стала галуззю економіки, справжньою індустрією зі своїми законами та регламентуючими документами, органами контролю якості продукції та органами акредитації нових працівників, зі своїми періодичними виданнями та навчальними закладами.

Висновки з даного дослідження. Отже, ознайомившись із досвідом Канади, передової країни у галузі підготовки перекладачів, ми можемо зробити висновок, що, модернізуючи перекладацьку освіту в Україні, ми повинні звертатись до прогресивних, перевірених часом методик навчання професіоналів у галузі перекладу. Слід звернути увагу на жанрову спеціалізацію перекладачів в Україні, на підготовку перекладачів у різних галузях, навчати студентів спеціальності “Переклад” користуватись новітніми інформаційними технологіями, які використовуються у професійній діяльності сучасного перекладача. Організувати

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАЦІ НА ПАРАФІЇ

навчальний процес у вишах слід таким чином, щоб він був максимально наближений до майбутньої професійної перекладацької діяльності.

Перспективи подальших розвідок. Шляхами подальшого дослідження вбачаємо вивчення досвіду підготовки перекладачів в університетах США та перспектив його імплементації у вишах України.

1. Delisle J. *Canadian tradition. History and tradition* / Jean Delisle // *Routledge encyclopedia of translation studies* / M. Baker (ed.). – London and New York, 2001. – P. 356 – 365.

2. Heinen D. *Translation Studies in Canada* / *Translational Journal of the Northern California Translators Association* / D. Heinen [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://translational.com/2004/05/01/translation-studies-in-canada/> – Загол. з екрана. – Мова англ.

3. *Translators, terminologist and interpreters. People serving people/ Government of Canada* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.servicecanada.gc.ca/>

eng/qc/job_futures/statistics/5125.shtml. – Загол. з екрана. – Мова англ.

4. *Survey of the Canadian translation industry. Final report of the Canadian translation industry sectoral committee* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.uottawa.ca/associations/csict/princi-e.htm> – Загол. з екрана. – Мова англ.

5. Головацька Ю.Б. Зародження та становлення системи підготовки перекладачів у Канаді [Текст] / Ю.Б. Головацька // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка/гол. ред. Г. Терещук; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська [та ін.]*. – Тернопіль: ТНПУ, 2013. – № 1. – С. 140 – 146. – Бібліогр. в кінці ст.

6. Hamilton G. *Translation in Canada* / G. Hamilton [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.atanet.org/chronicle/feature_article_october2010.php. – Загол. з екрана. – Мова англ.

7. Liu J. *Translators Training: Teaching Programs, Curricula, Practices* / J. Liu [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ojs.academypublisher.com/index.php/jltr/article/view/jltr0401127132> – Загол. з екрана. – Мова англ.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2014

УДК 37.06:37.014.522

Вікторія Марко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної та соціальної педагогіки Українського Католицького Університету, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАЦІ НА ПАРАФІЇ

Стаття розкриває важливу роль соціально-педагогічної праці на парафіях на основі документів Церкви, представляє її як служіння ближньому, аналізує особливості та основні сучасні шляхи і форми реалізації соціально-педагогічної праці на парафіях.

Ключові слова: соціально-педагогічна праця, служіння, парафія, катехитичний, катехитична школа, школа.
Літ. 7.

Викторія Марко, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры общей и социальной педагогики Украинского Католического Университета, г. Львов

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ПРИХОДАХ

Статья раскрывает важную роль социально-педагогической работы в приходах на основе документов Церкви, представляет ее как служение ближнему, анализирует особенности и основные современные пути и формы реализации социально-педагогической работы на приходах.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа, служение, приход, катехитический, катехитическая школа, школа.

Victoria Marko, Ph.D. (Pedagogic), Senior Lecturer of General and Social Pedagogy Department
Ukrainian Catholic University, Lviv

PECULIARITIES OF SOCIAL PEDAGOGICAL WORK IN THE PARISH

The article reveals the important role of social pedagogical work in the parishes based on the documents of the Church, presents it as a service to a neighbour, analyzes the peculiarities and basic modern ways and forms of social pedagogical work in the parishes.

Keywords: social pedagogical work, service, parish, catechetical, catechetical school, school.

Актуальність проблеми. За своїм устроєм суспільство є синтезом розмаїття взаємозалежних, взаємодіючих та взаємодоповнюючих соціальних інститутів, які

спрямовані на виховання людини, на її соціалізацію у суспільстві. Саме завдяки їм відбувається становлення особистості із вкоріненими високими цінностями, нормами і правилами поведінки. До